

อาชญาต บทที่ ๑

วัตตมานาวิภัตติ : คำกริยาปัจจุบันกาล
ใช้กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น, กำลังดำเนินไป

วิภัตติหมวดที่ ๑ : วัตตมานาวิภัตติ

บุรุษ	ปรสสบท		อัตตโนบท		โยคะ
	เอก.	พหู.	เอก.	พหู.	
ป्लุมบุรุษ	ติ	อนฺติ	เต	อนฺเต	นามโยคะ
มच्चฌิมบุรุษ	สิ	ถ	เส	วฺเห	ตุมหโยคะ
อุตตมบุรุษ	(อา) मि	(อา) म	ऐ	(आ) मृहे	अ्हयोคะ

วิภัตติอาขยาตหมวดที่ ๑ : วัตตมานา

๑. วัตตมานาวิภัตติ

บอกปัจจุบันกาล แบ่งเป็น ๓ กาลย่อย คือ

-ปัจจุบันแท้

อ. ภิกขุ ฌมมံ เทเสตี.

แปลว่า **อยู่...**

อ.ภิกษุ แสดงอยู่ ซึ่งธรรม.

-ปัจจุบันใกล้เคียง

อ. กุโต นุ ตวံ อาคจฺฉลี.

แปลว่า **ยอม...**

อ.ท่าน ยอมมา จากที่ไหน หนอ.

-ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต

อ. กิณฺณุ โข กโรมิ.

แปลว่า **จะ...**

อ.เรา จะทำ อย่างไร หนอแล.

๒.บุรุษและโยคะ

วิภัติคำอาขยาตใช้ลงหลังธาตุและปัจจัยบอกให้รู้กาล บท วจนะ และบุรุษ ภาษาบาลีกำหนดให้ประธานกับกิริยาต้องมีวจนะและบุรุษ เสมอกัน วิภัติคำอาขยาตจึงแบ่งออกเป็น ๓ บุรุษ ๒ วจนะ เช่นเดียวกับปริสัฬพพนามเพื่อให้เข้าคู่กัน ในวิภัติแต่ละฝ่าย

-วิภัติคู่ที่ ๑ เป็นปฐมบุรุษ [ใช้กับคนที่เราพูดถึง คือ โส, เต]

-วิภัติคู่ที่ ๒ เป็นมัชฌิมบุรุษ [ใช้กับคนที่เราพูดด้วย คือ ตู, तुम्हे]

-วิภัติคู่ที่ ๓ เป็นอุตตมบุรุษตามลำดับ [ใช้กับตัวเราเอง คือ อห, มย]

กิริยาเป็นบุรุษใดต้องประกอบประธานให้มีบุรุษตรงกับกิริยาเสมอ

การประกอบประธานให้มีบุรุษและวณะตรงกับกิริยา เรียกว่า โยคะ
โดยปกติมักกล่าวสั้น ๆ ว่า โยค (อ่านว่า โยก)

ตารางสรุปบุรุษและโยคะในหมวดวัตตมานาวิภัตติฝ่ายปรัสสบท

บุรุษ	วิภัตติ	โยคะ	คำอธิบาย	ประธานเอก.	ประธานพหู.
ปฐม.	ติ, อนฺติ	นามโยคะ	ประกอบนามนาม เป็นประธาน	โส, ปุริโส คู่กับ ติ	เต, ปุริสา คู่กับ อนฺติ
มัชฌิม.	สี, ถ	ตุมหโยคะ	ประกอบ ตุมห เป็นประธาน	ตฺวํ คู่กับ สี	ตุมฺहे คู่กับ ถ
อุตตม.	มิ, ม	อัมหโยคะ	ประกอบ อมฺห เป็นประธาน	อหํ คู่กับ มิ	มยํ คู่กับ ม

๓.กฎเกณฑ์ประจําหมวดวัตตมานาวิภัตติ

- ติ, เต   คงรูป เช่น วัตติ, วัตเต (ย่อมกล่าว)
- อนฺติ, อนฺเต   ลบ อ ที่ อนฺติ, อนฺเต เป็น -นฺติ, -นฺเต
เช่น วัตฺนฺติ, วัตฺนฺเต (ย่อมกล่าว)
- อนฺติ   แปลงเป็น เร ได้บ้าง เช่น
วาทเร (ย่อมกล่าว)
คจฺจเร (ย่อมไป)
- นายเร (ย่อมรู้) เป็นต้น
- ลี, ถ   คงรูป เช่น วาลี, วาถ (ย่อมกล่าว)

-มิ, ม*

คงรูป แต่ให้ที่สระอะ อ ที่สุดปัจจัย (หน้า มิ, ม)

เป็น อา เช่น **วามิ, วาม** (ย่อมกล่าว)

แต่ถ้าเป็นสระอื่นให้คงไว้ไม่ต้องที่อะ

-เส, วุเห, เอ

คงรูป เช่น **วทเส, วทวุเห, วท** (ย่อมกล่าว)

-มุเห*

คงรูป แต่ให้ที่สระอะ อ ที่สุดปัจจัย (หน้า มุเห) เป็น

อา เช่น **วามุเห** (ย่อมกล่าว)

วิธีการนำธาตุประกอบกับปัจจัยและวิภัตติ

อเนกสระธาตุหรือธาตุที่มีหลายพยางค์เช่น **ชาคร (ตั้น), วายม (พยามยาม), กร (ท่า), ปิลธิ (ประดับ), ครห (ตำหนิ)** เป็นต้น เมื่อนำไปประกอบกับธาตุและวิภัตติต้องลบสระที่สุดธาตุทิ้งก่อนเสมอ

เหตุที่ต้องลบสระที่สุดธาตุก่อนเพราะพยัญชนะตัวเดียวไม่สามารถผสมสระคราวละ ๒ ตัวได้ต้องลบทิ้งตัวหนึ่ง **แล้วนำธาตุมาผสมกับปัจจัยและวิภัตติ**

-วายม   ลบสระที่สุดธาตุ   กลายเป็น **วายม** (มีจุดพินทุ์)

-ครห   ลบสระที่สุดธาตุ   กลายเป็น **ครห**

วิธีทำ : **วายม+อ+ติ**   **ลบ อ ที่** **วายม** เป็น **วายม** แล้วลง **อ + ติ**

สำเร็จรูปเป็น   **วายมติ (ย่อมพยามยาม)**

วิธีทำ : ซาคร+โอ+ติ

ลบ อ ที่ ซาคร เป็น ซาคร ลง โอ + ติ

สำเร็จรูปเป็น ซาครโตรี (ย่อมตีน)

สำหรับวิภัตติในหมวดวัตตมานาที่เป็นสระล้วน ถ้าปัจจัยที่ลงหลังธาตุเป็นสระ (อ, เอ, โอ) และวิภัตติก็เป็นสระให้ลบปัจจัยทิ้งด้วยเพราะมีสระมากกว่าหนึ่งตัว แล้วนำธาตุมาผสมกับวิภัตติ

วิธีทำ : กร+โอ+เอ

ลบ อ ที่ กร เป็น กร แล้วลง อ + เอ (ลบ โอ ปัจจัย)

สำเร็จรูปเป็น กเร (ย่อมท่า)

แจก ปจ ธาตุ (หุง, ต้ม, ทอด) + เป็นกัณฑ์จาก (อ)

ด้วยวัตตมานาวิภัติเป็นตัวอย่าง

บุรุษ	ปรัสนบท		อัตรโนบท		โยคะ
	เอก.	พหุ.	เอก.	พหุ.	
ปฐุมบุรุษ	ปจติ	ปจนฺติ	ปจเต	ปจนฺเต	นามโยคะ
มัชฌิมบุรุษ	ปจสิ	ปจถ	ปจเส	ปจวฺเห	ตุมหโยคะ
อุตตมบุรุษ	ปจามิ	ปจาม	ปจเ	ปจามฺเห	อัมหโยคะ

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี หมวดวัตตมานา ฝ่ายปรัสสบท

๑. อิทานิ **สุโท** โอรหนํ **ปจติ.**

ในกาลนี้ **อ.พ่อครัว** หุงอยู่ **ซึ่งข้าวสุก.**

๒. อิทานิ **สุทา** โอรหนํ **ปจนฺติ.**

ในกาลนี้ **อ.พ่อครัว** **ท.** หุงอยู่ **ซึ่งข้าวสุก.**

๓. อิทานิ **ตุवं** โอรหนํ **ปจสิ.**

ในกาลนี้ **อ.ท่าน** หุงอยู่ **ซึ่งข้าวสุก.**

๔. อิทานิ **ตุมุเห** โอทन्ह **ปจถ.**

ในกาลนี้ **อ.ท่าน ท. หุงอยู่** ซึ่ง**ข้าวสุก.**

๕. อิทานิ **อหฺ** โอทन्ह **ปจามิ.**

ในกาลนี้ **อ.เรา หุงอยู่** ซึ่ง**ข้าวสุก.**

๖. อิทานิ **มยฺ** โอทन्ह **ปจาม.**

ในกาลนี้ **อ.เรา ท. หุงอยู่** ซึ่ง**ข้าวสุก.**

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี หมวดวัตตมานา ฝ่ายอัตตโนบท

๑. อชฺช ปาจิกา ยาคุํ ปจเต.

ในวันนี้ อ.แม่ครัว ย่อมหุง ซึ่งข้าวต้ม.

๒. อชฺช ปาจิกาโย ยาคุํ ปจนฺเต.

ในวันนี้ อ.แม่ครัว ท. ย่อมหุง ซึ่งข้าวต้ม.

๓. อชฺช ตฺวํ ยาคุํ ปจเส.

ในวันนี้ อ.ท่าน ย่อมหุง ซึ่งข้าวต้ม.

๔. อชช ตุมุเห ยาคุ ปจวุเห.

ในวันนี้ อ.ท่าน ท. ย่อมहुง ซึ่งข้าวต้ม.

๕. อชช อหิ ยาคุ ปเจ.

ในวันนี้ อ.เรา ย่อมहुง ซึ่งข้าวต้ม.

๖. อชช มยิ ยาคุ ปจามุเห.

ในวันนี้ อ.เรา ท. ย่อมहुง ซึ่งข้าวต้ม.

แจก นม ธาตุ (ไหว้) + เป็นกัตตฺวาจก (อ)
ด้วยวัตตมานาวิกัตติเป็นตัวอย่าง

บุรุษ	ปรัสสบท		อัตตโนบท		โยคะ
	เอก.	พหู.	เอก.	พหู.	
ปฺจฺจบุรุษ	นมตี	นมนฺตี	นมเต	นมนฺเต	นามโยคะ
มัจฉิมบุรุษ	นมลี	นมถ	นมเส	นมวฺเห	ตุมหโยคะ
อุตตมบุรุษ	นมามิ	นมาม	นมเม	นมามฺเห	อัมหโยคะ

ประกอบกิจการจาก อิกุข ธาตุ (เห็น) เป็นกัตตุวากก (อ)
ด้วยวัตตมานาวิภัตติ
และแต่งประโยคให้สมบูรณ์ให้ครบทั้ง ๓ บุรุษ

บุรุษ	วณะ	วิภัตติ	ภาษาบาลี
๑)ปฐม.	เอก.	ติ	: วิกฺขุ สํสาเร ภยํ อิกฺขติ.
	คำแปล		: อ.วิกฺขุ ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.
๒)ปฐม.	พหู.	อนฺติ	: วิกฺขุ สํสาเร ภยํ อิกฺขนฺติ.
	คำแปล		: อ.วิกฺขุ ท. ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.
๓)มัชฌิม.	เอก.	ลี	: ตฺवं สํสาเร ภยํ อิกฺขลี.
	คำแปล		: อ.ท่าน ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.

๔) มัชฌิม.	พหุ.	ถ	: ตุมฺเห สํสาเร ภยํ อิกฺขถ.
	คำแปล		: อ.ท่าน ท. ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.
๕) อุตตม.	เอก.	มิ	: อหํ สํสาเร ภยํ อิกฺขามิ.
	คำแปล		: อ.เรา ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.
๖) อุตตม.	พหุ.	ม	: มยํ สํสาเร ภยํ อิกฺขาม.
	คำแปล		: อ.เรา ท. ย่อมเห็น ซึ่งภัย ในสังสารวัฏ.